

dini cum polenta. Et cardiacis in mamma sinistra. Et contra scorpionis ictus mero: & ad vesicę vitia. Capitis dolores: & egilopas: anteq̃ supputent. Item tumoribus. Exemptisq̃ nucleis in vino vetere tritu eruptionibus pituitę. Succus seminis aluum fistit. Urinas cit. Ad eruptiones pustularum/pituitę cum Myrti uti cęrato illinitur: & contra phangias. Capillum denigrat. Lenius succo oleum est: ex eadem myrto: & vitas. num: quo nunq̃ inebriantur. Inueteratumq̃ fistit: & aluum / & stomachum: tormina sanat: fastidiu abigit. Foliorum arentium farina sudores cohibet inspersa: vel in febrī. Vtilis & coeliacis: & procidentię vuluarum: sedis vitijs: vlceribus manantibus igni facto fotu: capillis fluentibus: furfuribus. Item alijs eruptionibus ambustis. Additur quoq̃ in medicamento: quod liparas vocat: eadē de causa: qua oleum ex ijs efficacissimum ad ea quę in humore sunt: tanq̃ in ore / vulua. Folia ipsa fungis aduersantur trita ex vino: cum cęravero articularibus / & collectionibus. Eadem in vino decocta dysentericis / & hydropicis psas. potui dantur: siccantur in farina: quę inspergitur vlcenb / aut hemorrhoię. Purgant & lentiginē pterygia: & paronychia: & epinyctidas condylomata: testes: tetra vlcera. Item ambusta cum cęrato. Ad aures pululentas: & folijs crematis vtuntur: & succo decocto. Cōburuntur & in antidota. Itē cauliculi flore decerpti in nouo fictili operto cremati in furno dein triti ex vino: & ambustis foliorum cinis medetur. inguem ne intumescat ex vlcere satis est surculum tantum myrti habere secum: nec ferro: nec terra contactum. Myridanum diximus quomodo fieri. Vuluę pdest appositum fotu / & illitu. Multo efficacius / & cortice folio: & semine. Exprimitur / & folijs succus mollissimis in pila tulsis ad fuso: paulatim vino aufero. Alias aqua coelesti: atq̃ etiam expresso vtuntur ad onis: sedisq̃ vlcera vuluę: & ventris. Capillorū nigritiam malarū perfusiones: purgationes lentiginum: & vbi constringendum aliquid est. Myrtus siluestris: siue oxymir sine: siue chamemyr sine hęcis rubentibus & breuitate a fatiua distat. Radix eius in honore est: decocta vino ad renum dolores pota. Et difficili vrinę: precipueq̃ crasse: & grauitē olenti. Morbo regio: & vuluarum purgationi trita cum vino. Cauliculi quoq̃ incipientes asparagorum modo in cibo sumpti: & in cinere cocti. Semen cum vino potum / aut oleo: aut aceto calculos frangit: item in aceto & rosaceo: tritum capitis dolores sedat: & potum morbum regium. Castor oxymir sinem myrti folijs acutis: ex aqua fiunt ruri scopę: ruscum vocauit: ad eosdem vsus. Et hactenus habent se medicinę vrbana arborum. Transseamus ad siluestres.

CAII PLINII SECVNDI NATVRALIS HISTORIAE
LIBER VIGESIMVSQVARTVS. PROHEMIVM.

Medicinę ex arboribus siluestribus.

CA. I.

E SILVAE QVIDEM / HORRIDIORQVE NATVRÆ FACIES ME

dicinis carent: sacra illa parante rerum omnium huiusq̃ non remedia disponente homini: vt medicina fieret etiam solitudo ipsa: sed ad singula illius discordię atq̃ concordię miraculis occurrentibus. Quercus / & oleatam pertinaci odio dissident: vt aliter in alterius scrobę de pacę moriatur. Quercus vero & iuxta nucem iuglandē. Pernicialia: & brassicę cum vitę odia: ipsūq̃ olus: quo vitis fugatur aduersum ci- clamino: & origano arefcit. Quin & annosas iam & quę sternantur arbores: difficili cędi: ac celerius inarescere tradunt: si prius manu q̃ ferro attingantur. Pomorū onera a iumētis statim sentiri: ac nisi prius ostēdatur ijs: quis pauca portent: sudare illico. Ferulę afinis gratissimę sunt in pabulo: cęteris vero iumētis pñaneo veneno. Qua de cā id aial. Libero pñi assignat: cui ferulę cescere. la. Surdis ē rerū sua cuiq̃ sunt venena: ac minimis quoq̃. Phyllyra coci / & polienimiū salē cibis eximūt. Ferulę affi Prędulciū fastidium saltem pat. Nitrosę / aut amarę aq̃ polēta addita mittigantur: vt itra duas horas bibi nis gratę possint. Qua de causa & saccos vinarios aditur polēta. Similis vis rhodię cretę / & argillę nostratis cōcor hinc a fili dia valētū. Pix oleo extrahitur: quādo vtrūq̃ pinguis naturę est. Oleum solum calci miscetur: quādo pñi datur. vtrūq̃ aquas odit. Gummi aceto facilius eluitur. Atramentum aqua: innumera pręterea alia: q̃ suis locis dicētur assidue. Hinc nata medicina. Hęc sola naturę placuerat esse remedia parata vulgo: inuentu facilia: ac sine impendio: ex quib⁹ viuimus. Postea fraudes hominum / & ingeniorū capturę officina iue nere istas: quib⁹ sua cuiq̃ homini venalis pñmittitur vita. Statim cōpositiones / & mixturę in explicabiles decantantur. Arabia: atq̃ in india in medio estimantur. Vlceriq̃ paruo medicina a rubro mari imputat: cum remedia vera quotidie pauperim⁹ quisq̃ cōnet. Nam si ex horto petat herba: vel frutex queratur: nulla artium vilior fiet. Ita est pñfecto: magnitudo populi romani perdidit ritus: vincendoq̃ victi sumus Paremus externis. Et vna artium imperatoribus quoq̃ imperat. Verum de his alias plura.

Lothos.

CA. II.

& ijs.

Vel cū his
aceto faci
li⁹ eluitur
atrametū
Dicitū no
tandum.

Caui Plinii secūdi naturalis historie.

Moton herbam/itemq; egyptiam eodem nomine alias & fyrticā arborem diximus suis locis. Hęclothos/q; herba gręca appellatur a nostris: aluum baccis sistit. Ramenta ligni decocta in vino p'sunt dysentericis: mēstruis: vertigini: comitialibus. Cohibent & capillum. Mirū his ramentis nihil esse amari: fructuq; dulcius. Fit & escrobe eius medicamentū ex aqua myrti decocta subacta/& diuisa in pastillos: Idysentericis vtilissimū pōdere victoriati cum aquę cyathis tribus.

¶ Glans.

CA.III.

vel iliacos

Glans intrita duritias: quas cachoeite vocāt cuz falsa axungia sanat: vehementioresq; lichenas. In omnibus cortex ipse: corticiq; tunica subiecta. Hęc decocta iuuat cœliacos. Dysentericis etiam illinitur: vel ipsa glans. Eademq; resistit serpentium ictibus: rheumatismis supputationibus. Folia/& baccę/vel cortex/vel succus decocti p'sunt contra toxica. Cortex illinitur decoctus lacte vaccino serpentis plage. Datur ex vino dysentericis.

¶ De Cocco illicis: & galla: et visco: pilulis: glande: de cerri radice/et subere.

CA.III.

Nuclei

gallę dēti

b^o vtilis.

E Adem et ilici vis. Coccum vulneribus ex aceto recentibus imponitur. Epiphoris ex aqua. Et oculis suffusus sanguine instillatur. Est autem genus ex eo in attica ferē: et nascens: celerrime in vermiculum se mutans: quod ideo scolēcion vocant: improbantq;. Principalia eius genera diximus. Nec pauciora genera gallę fecimus: solidam: perforatam. Item albam: nigram: maiorem: minorem. Vis omnium similis. Optima cōmāgena. Excrescentia in corpore tollit. Profunt gingiuis vuę. Ouis exulcerationi. Crematę & in vino extinctę cœliacs. Dysentericis illinuntur. Paronychis ex melle/& vnguibus scabris: pterygijs: vlcenibus manantibus condylomatibus: vulneribus: quę phagedenicavacantur. In vino autem decoctę auribus instillantur: oculis illinuntur. Aduersus eruptiones & panos cū acetō. Nucleus commanducatus dentium dolorem sedat. Item intertrigines: & ambusta. Immaturę ex ijs tes: fotu omnes capillos denigrant. Viscum erobore precipuum diximus haberi: & quo conficeretur modo. Quidam in aqua contusum decoquunt: donec nihil innatet. Quidam cōmanducantes acinos expuunt cortices. Optimum est: quod sine cortice est: quodq; leuissimum extra: fuluū: intus porraceum: quo nihil est glutinosius: emollit: discutit: humores siccant. Strumas cum resina/& cera panos mitigat omnis generis. Quidam & galbanum adiciunt pari pondere singulorum: coq; modo & ad vulnera vtiuntur. Vnguium scabrias expolit: si septenis diebus soluantur: nitroq; colluantur. Quidam ad religionē efficacius fieri putant prima luna collectum e robore sine ferro. Si terrā non attigerit comitialibus mederi. Conceptum foeminarū adiuuare: si omnino secum habeant. Vlcera commanducatu/imposituq; efficacissime sanari. Roboris pilulę ex adipe vrsino alopecias capillo replent. Cerri folia/& cortex/& glās siccant collectiones/supputationesq; fluitiones sistit. Torpentes membrorū partes corroborat decoctum eius fotu. Cui & insidere expedit siccandis/ astringendisque partibus. Radix cerri aduersatur scorpionibus. Suberis cortex tritus ex aqua calida/& potus sanguinem fluētem ex vtralibet parte sistit. Eiusdem cinis ex vino calido sanguinem excreantibus magnopere laudatur.

¶ De fago/& cupresso/& cędro magna: & de cedride: galbano.

CA.V.

Cupressi
folia con-
tra serpē-
tes.

F

Agri folia manducantur in gingiuarū/labiorūq; vitijs. Calculis glandis fagineę cinis illinitur. Item cū melle alopecijs. Cupressi folia trita serpentium ictibus imponuntur: & capiti cū polēta si a sole doleat. Item ramici. Qua de causa/& bibuntur. Testum quoq; tumori cum cęrato illinuntur. Capillum denigrant ex aceto. Eadem trita cum duabus partibus panis mollis & e vino amineo subacta pedum/ac neruorum dolores sanant. Pilulę aduersus serpentium ictus bibuntur. Aut si eiciatur sanguis collectionibus illinuntur. Ramici quoq; tenerę tusę cum axungia/& lomento p'sunt. Bibuntur ex eadem causa. Parotidi/& strumę cum farina imprimuntur. Exprimitur succus tusus cum semine: qui mixto oleo caliginem oculorū aufert. Item victoriati pōdere i vino potus/illituiq; cum fico sicca pingui exēptis granijs vitiā testium sanat. Tumores discutit: & cum fermento strumas. Radix cum folijs trita/potaq; vesicę/& strangurię medetur: & contra phalangias. Rameta pota menses ciunt. Scorpionum ictibus aduersantur. Cędeus magna/quā cędrelatam vocant: dat picem: quę cędriavocant dentium doloribus vtilissimam. Frangit.n.eos: & extrahit: dolores sedat. Cędri succus ex ea quomodo fieret diximus. Magni ad lumina vsus: in capitis dolorem inferret. Defuncta corpora incorrupta conservat. Viuentia corrumpit mira differentia cum vitam auferat spirantibus: defunctisq; pro vita sit. Vestes rā seruaf i quoq; corrumpit: & animalia necat. Ob hoc non censeam in anginis hoc remedio vtendum: neq; in cru corrupta. ditatibus: quod suasere aliqui. Gustu dentes quoq; colluere ex aceto in dolore timuerim: vel grauitati: viuentia aut vermibus aurium instillare. Portentum est quod tradunt: abortiuum fieri in venere ante perfusa vī corrūpēs, rilitate. Phthiriasēs perungere eo non dubitauerim: itemq; prurigines. Suadent & contra venenū lepos

ris marini bibere in passio. Facilius in elephantia: si illinatur: & vlcera ffordida: & excrementa in ijs. Auctores quida & oculoru albugines/caliginesq; inunxere eo. Et contra pulmonis vlcera cyathum eius forebere iusserunt. Itē aduersus tineas. Fit & ex ea oleum: qđ pisse leon vocant: vehementiores ad omnia ea dem vsus. Cedri scobe serpentes fugari certū est. Item baccis tritis cū oleo si qui perungatur. Cedrides Cedrides hoc est fructus cedri tussim sanant: vrina ciunt: aluū sistuntur: vtiles ruptis: couulsis spasticis: strangurię: cedri frusvulus ad motu. Contra lepores marinos eadem quę collectionibus supra inflammationibusq;. De galba ctus. no diximus: neq; humidum/neq; aridum pbat: sed quale docuimus. Per se bibitur ad tussim veterem: suspiria rupta couulsa. Imponitur ischiadicis: lateris doloribus: panis: furunculis: corpori ab ossib; accedenti. Strumis articulorum nodis: dentiū quoq; doloribus. Illinitur & cum melle capitis vlcerib;. Purulentis infunditur auribus cum rosaceo/aut nardo. Odore comitalibus subuenit: & vuluę i strangulatu: & stomachi defectu. Abortus non exeuntes trahit appositu/vel suffitu. Item ramis hellebori circūlitum/atq; subiectum. Serpentes nidore vrentium fugari diximus. Fugiuut & perunctos galbano. Medetur & ascorpione percussis. Bibitur & in difficili partu fauę magnitudine in vini cyatho: vuluasq; conuersas corrigit. In myrrha autem & in vino mortuos partus extrahit. Aduersatur & venenis maxime toxicis cum myrrha/ & vino. Serpentes oleo/ & spondylion mixto tactu necat. nocere vrinę existimatur.

De ammoniaco/ & styrace: & spondylion: & sphagno: & terebintho/ & chamepitis: & pityusa: & resinis/ & picea. & lentisco.

CA. VI.

Similis ammoniaci natura/atq; lachrymę probandę (vt diximus) mollit: calfacit: discutit: dissoluit. Claritati visus in collyrijs conuenit. Pruritus: cicatrices/albugines oculoru tollit. Dentium dolores sedat: efficacius accēsum. Prodest dispnoicis: pleureticis: pulmonib; vesicis: vrinę cruentę: lyeni: ischiadicis potum: Sic & aluū soluit. Articulis/ & podagrę cu pari pōdere picis/ atq; re/ & rosaceo coctus. Maturat panos extrahit clauos cum melle. Sic & duricias emollit. Lyeni cū aceto/ & cęra cypria/vel rosaceo efficacissime imponitur. Lassitudines pungi cū aceto/ & oleo/ exiguoq; nitro vtile. Et styriacis natura in peregrinis arborib; diximus. Placet pter illa/ q; diximus maxime pinguis: purus: abdicantibus fragmentis. Medet tussi faucibus: pectoris viijs: vuluę pclusę/ duricię laboranti. Cit menses potu: apposituq; aluum mollit. Inuenio potu modico tristitię animi resolu: largiore cōtrahi Sonitus auriū emendat infusu: strumas illitu/neruorūq; nodos. Aduersatur venenis: q; frigore nocent: iō & cicute. Spondylion vna demonstratum. Infundit capibus phreneticorum: & lethargicorū. Item capitis doloribus lōgis. Cum vetere oleo bibi: & in iocinerum vitis morbo regio: comitalib; orthopnoicis: vuluarum strangulatione: quibus & suffitu prodest. Aluum mollit. Illinitur vlceribus: serpētib; cū ruta. Flos auribus purulētis efficaciter infunditur. Sed succus cū exprimitur: integendus est quoniā mire appetitur a muscis/ & similibus. Radix derafa/ & in fistulas coniecta callum earum derodit. Auribus quoq; infillatur cū succo. Datur & ipsa contra morbu regium: vt in iocineris vitio/ & vuluarū. Capillos crispos facit/ peruncto capite. Sphagnos/ siue sphacos/ siue bryon: & in galia (vt iudicauimus) nascitur vuluis infidentium vtilis. Item genibus/ & foeminum tumoribus mixtus nasturtio/ & aqua salsa tritus. Cum vino/ aut refina succus potus vrina pellit celerrime. Hydropicos inanit cū vino/ & iunipero tritus & potus. Terebinthi folia/ & radix collectionibus imponuntur. Decoctū eorū stomachū firmat. Semē in capitis dolore bibitur in vino: & cōtra difficultatē vrinę. Ventrē leniter emollit. Venerē excitat. Piceę/ & laricis folia trita/ & decocta in aceto dentiū dolori pfun. Cinis corticum intertrigini/ & ambustis. Potus aluum sistit. Vrina mouet. Suffitu vuluas corrigit. Piceę folia priuatim/ & iocineri vtilia sunt drachmę pondere in aqua mulsa pota. Siluas eas duntaxat quę picis/ resinęq; gratia radūtur vtilissimas eē pthissicis: aut qui lōga egritudine non recolligunt vires satis constat. Et illū cōli aera plus ita q; nauigationem egyptiam pficere plus q; lactis herbidos per montium egiua potus. Chamepitis latine a iuga appellat: diciturq; ppter abortus ab alijs thus terre. Cubitalibus ramis: flore pinus/ & odore. Altera leuior/ & in curuę similis. Tertia eodem odore: et ideo noie quoq; paruula colliculo crassitudine dygitali folijs sca- bris: exilibus albis: in petris nascens. Omnes herbę: sed ppter cognationem/ nominis non differendę. Pro sunt aduersus scorpionum ictus. Item iocineri illitę cum palmis/ aut cotoneis. Renibus/ & vesicę decoctum earum cum farina hordeacea. Morbo quoq; regio/ & vrinę difficultatibus ex aqua decoctę buntur. Nouissima contra serpentes valet cum melle. Sic & apposita vuluas purgat. Sanguinem densatum extrahit pota. Sudores facit punctis ea. Peculiariter renibus vtilis est. Fiunt ex ea & hydropicis pilula cum ficu aluum trahentes. Lumborum quoq; dolorem victoriati pondere in vino finit: et tussim recetem. Mortuos partus ex aceto cocta/ potaq; eijs cere ptiñ dicit. Cū honore/ et pityusa simili de causa dicitur: quā quidam in tyty mali genere numerant. Frutex est similis piceę flore paruo purpureo. Bilem et pituitā per aluū detrahit. Radix decocti hemina aut seminis ligula in balanis. Folia in aceto decocta & iij.

Stiri. auditum clarificat.

radix spondylii crispos facit capillos.

Vel breui or.

Aduerte p morbi regis curatione.

Caui Plinii secundi naturalis historie.

furfures cutis emendant. Mammæ quoque mixto rute decocto et tormina: et serpentium ictus/et in totum collectiones incipientes. Resinam e supradictis arboribus gigni docuimus: et genera eius/et nationes in ratione vini/ac postea in arboribus. Cuius summæ species duæ: sicca/ & liquida. Sicca quæ e pinu/et picea fit. Liquida e terebintho: larice: lentisco: cupressu. Nam et ea ferunt in asia/et syria. Falluntur qui eadem putant esse e picea: atque larice. Picea enim pingui et tyrsi modo succosam fundit. Larix gracile ac mellei liquoris virus redolentem. Medici liquida raro vtuntur: et in ouo fere. Larice propter tussim/velce raque viscerum. Nec pigneæ magnopere in vsu. Ceteris non nisi coctis. Et coquendi genera satis demonstrauimus. In arborum differentia placet terebinthina odoratissima/ atque leuissima nationum cypria/ et syriaca vtraque mellis attici colore. Sed cypria carnosior: sicciorque. In sicco genere querunt vt sit candida: pura: perlucida. In omni autem vt montana potius quam campestris. Item aquilonia quam ab alio vento. Resoluitur resina ad vulnere vsus/et malagmata oleo in potiones amygdalis amaris. Natura in medendo contrahere vulnera: purgare: discutere collectiones. Item pectoris vitia. Terebinthina illinitur: et eadem calida membrorum doloribus: spasticis illinitur in sole: totisque corporibus. Mangonium maxime cura ad gracilitatem emendanda: spatis ita laxantium cutem per singula membra: capaciaque ciborum facienda corpora. Proximum locum optinet lentisco. Inest ei vis alstringendi. Mouet et ante ceteras vrinam. Reliquæ ventrem molliunt. Cruda concoquunt. Tussim veterem sedant. Vuluæ onera extrahunt etiam suffite. Priuatim aduersantur visco. Panos/ & similia cum seuo taurino/ & melle sanant. Palpebras lentiscina commodissime replicat. Factis quoque vtilissima: & auribus purulentis: item in pruritu genitalium. Pineæ capitis vulneribus optime medetur.

P De pice spissa/ & liquida: & palimpissa: & pissasphaltos: & zopissa: & tæda: & lentisco. CA. VII.
 Ix quoque vnde & quibus conficeretur modis indicauimus. Et eius duo genera. Spissum liquidumque. Spissum vtilissima medicine est brutia: quam pinguisima/ & resinosisima vtrisque præbet utilitates. Ob id magis rutila quam ceteræ. Id enim quod in hoc adiciunt ex mascula arbore melior rem esse non arbitror posse intelligi. Pice natura ex calfacit: explet. Aduersatur priuatim cerasæ morfibz cum polenta. Item angine cum melle. Distillationibus: & sterutamentis. Pituitis auribus infunditur cum rosaceo: illinitur cum cera. Sanat lichenas. Aluum soluit. Excreationes pectoris adiuuat eligmate/ aut illita. Tonsillis cum melle. Sic & vlcera purgat. Explet cum vua passa/ & axungia. Carbunculos purgat: & putrescentia vlcera. Quæ vero serpunt cum pineo cortice/ aut sulfure. Phthisicis etiam cyathij mensura quidam dederunt: & contra veterem tussim. Rhagadas sedis/ & pedum: panosque/ & vngues scabros emendat. Vuluæ duritias/ & conuersiones odore. Item lethargicos/ strumas. Item cum farina hordeacea/ & pueri impubis vrina decocta ad suppurationem perducit. Et alopecias sicca pice vtuntur. Ad mulierum mammæ brutia ex vino subferuē facta cum poline farraceo quam calidissimis impositis. Liquida pix oleumque/ quod pissaleon vocant quæ admodum fieret diximus. Quidam iterum decoquunt: & vocant/ & palimpissam. Liquida angine pungunt intus/ & vua. Ad aurium dolores: claritatem oculorum: oris circunlitiones: suspiriosos: vluas: tussim veterem. Et crebras excreationes pectoris: spasmos: tremores: opisthotonos: paralyses: neruorum dolores præstantissimum. Ad canum/ & iumentorum scabiem. Est & pissasphaltos mixta bitumini pice: naturaliter ex appolloniatarum agro. Quidam autem ipsi miscent præcipuum ad scabiem pecorum remedium. Aut si foetus mammæ læserit: naturale optimum ex eo quod cum feruet: innatat. zopissam eradi nauibus diximus cæra marino sale macerata. Optima hæc a tyrocinio nauium. Additur autem iu malagmata ad discutendas collectiones. Tædæ decoctæ in aceto dentium dolores efficaciter colluunt. Lentisci/ & arbores/ & semen/ & cortex/ & lachryma vrinam ciunt: aluum sistunt. Decoctum eorum vlceribus/ quæ serpuunt fotu. Illinitur in humidis/ & igni sacro: gingiuas colluit. Folia dentibus in dolore atteruntur. Mobiles decocto colluntur. Capillum tingunt. Lachrymas sedis vitis/ prædest: cum quid ficcari/ excalsci fieriue opus sit. Decoctum & e lachryma stomacho vtile ruatum/ & vrinam mouens: quod & capitis dolori cum polenta illinitur. Folia vero tenera oculis inflammatis illinuntur. Itē mastice lentisci replicandis palpebris: et ad exterendam cutem in facie/et sinegmata. Adhibetur et sanguinem reiicientibus: tussi veteri: et ad omnia quæ hæmoniaci vis. Medetur et attritis partibus siue oleo e semine eius fracto cerasque mixto: siue folijs ex oleo decoctis: siue cum aqua virilia foueatur. Scio Democritum medicum in vilitudine considiæ. M. Seruili consularis filij omnem curationem austeram recusantis diu efficaciter vsu laudat caprarum quas lentisco pascebat.

P De platano: et fraxino: & accere: et alba pulpo/et vlmob: et tilia: et sabuco: et iunipero. CA. VIII.
 Latani aduersantur vespertilionibus. Pilule earum in vino potæ. xiiij. potere omnibus serpentium/ & scorpionum venenis medetur. Item ambustis tuse/ aut cum aceto acris/ magisque scyllitino sanguine omnes sistunt: et lentiginē/et carcinomata: meladrias quoque veteres addito melle

Picis duo genera.

Pix liquida ad quod utilis.

Democritus confidit seruilij filij medicum.

le emēdāt. Folia & cortex illinuntur collectionibus & suppurationibus & decoctū eorū. Corticis autē nī
aceto dentiū remediū est. Folia eorū tenerrima ī vino albo dococta oculorū. Lanugo foliorū & auribus
& oculis inutilis. Cinis pilularū sanat ambusta igni / vel frigore. Cortex e vino scorpionū īctus restinguit
Fraxinus quā vim aduersus serpentes haberet: indicauimus. Semen folijs eius īest: quē medētur ioci
neris / & lateris doloribus ī vino. Aquā quē subit cutem extrahūt. Corpus obesum leuāt onere sensim ad
maciem reducenda: īisdem folijs cū vino tritis ad viriū portionē: ita vt puero quinq; folia tribus cyathis
dentur. Robustioribus septē folia quinq; cyathis vini. Nō omittendū ramēta eius & scobem a quibusdā folia cons
cauenda p̄dici. Aceris radis contusa iocineris doloribus vtilissimē īponitur. Populi albē vuarum ī tra inter
vnguentis vsum exposuimus. Cortex potus īschadicis & stranguīē prodest. Foliorū succus calid⁹ auri cutem.
um dolori. Virgā populi ī manu tenentibus intertrigo non metuatur. Populus nigra efficacissima ha
betur: quē ī creta nascitur. Comitibus semen ex aceto vtile. Fundit illa & resinā exigua: qua vtū
tur ad malagmata. Folia podagris ī aceto decocta īponuntur. Humor e cauis populi nigre effluens
verruca / papulasq; ex attritu odoratus tollis. Populi ferunt ī folijs guttas ex quā apes p̄poliū faciunt.
Gutta quoq; aquē p̄polis ex aqua remediū q̄ efficac est. Vlmī & folia / & cortex / & rami vim habent
spissandi / & vulnera cōtrahēdi. Corticis vtiq; interior tilia lepras sedat: & folia ex aceto illita. Corticis
denarij p̄odus potum ī hemina aquā frigide aluum purgat. Pituitasq; & aquas priuatim trahit. Impo
nitur & collectionibus lachryma. Et vulneribus / ambustisq; decocto fouere prodest. Humor ī follicu
lis arboris huius nascens / cuti nitorem inducit: faciemq; gratiorem p̄stat. Cauliculi foliorū primi vinō
decocti tumores sanat: extrahuntq; per fistulas. Idem p̄stant & tilie corticis. Multi corticem cōman
ducatum vulneribus vtilissimum putant. Folia trita aqua aspersa pedum tumori. Humor quoq; e me
dulla (vt diximus) castrate arboris effluens: capillum edidit capiti illitus defluensq; continet. Arbor ti
liā leniter tusa ad eadez fere vtilis est: atq; oleaster. Folia autem tm ī vsu & ad infantiū vlcera ī ore / &
cōmanducata / & decocta vrinā ciunt: menses sistunt illita: sanguinem pota detrahūt. Sambucus habet
alterum genus magis siluestre: qd̄ greci chameacten: alij helion vocant multo breuius. Vtriusq; deco
ctum ī vino veteri foliorū / vel seminis / vel radice ad cyathos binos potū stomacho inutile est: aluo detra
hens aquā. Refrigerat etiam ī inflammationē: maxime recētis ambustu. Et canis morsum cū polenta mollis
simis foliorū illitis. Succus cerebri collectiones priuatimq; mēbrane: quē circa cerebrum est: lenit infu
sus. Acini eius infirmiores q̄ reliqua tingunt capillum poti acetabuli mensura. Vrinam mouent. Foliorū
molissima ex oleo / & sale eduntur ad pituitam bilēq; detrahēdam. Ad omnia efficacior quē minor. Radi
cis eius ī vino decocti duo cyathi poti hydropicos exinanunt. Vuluas emolliunt. Has & foliorū deco
cto insidentium. Caules teneri minoris sambuci ī patinis cocti aluum soluunt. Resistunt folia / & serpē
tium īctibus ī vino pota. Podagris cū seuo hircino vehemēter p̄sunt cauliculi illita. Idemq; ī aqua ma
cerantur: vt ea aspersa pulices necētur. Foliorū decocto si locus spargat: muscæ necantur. Boa appellat
morbus pabularū cum rubent corpora: sambuci ramos verberatur. Cortex interior tritus ex vino albo
potus aluum soluit: īuniperus vel ante cetera oia excafcacit: extenuat: cedro assimilis. Et eius duo gene
ra. Altera maior. Altera minor. Vtraq; accensa serpentes fugat. Semen stomachi pectoris lateris dolori
bus vtile. Inflationes / lāguoresq; discutit Tussis concoquit / & duritiā. Illitum tumores sistit. Item aluū:
baccis ex vino nigro potis. Item vētris tumores illitis. Misceē & antidotis oxyporis. Vrinā cit. Illinitur
& oculis ī epiphoris. Datur conuulsis: ruptis: torminib⁹: vuluis: īschadicis cum vino albo potū pilulis
quaternis: aut decoctis viginti ī vino. Sunt qui & perungant corpus e semine eius ī serpentium metu.

De salice: & amerina: & vitilibus: & erice.

CA. IX.

Salici fructus ante maturitatem ī araneam abit. Sed si prius colligatur sanguinem reiicienti
bus prodest. Corticis e ramis primis cinis clauum: & callum aqua mixta sanat. Vitia cutis ī fa
cie emēdat: magis admixto succo suo. Est autem trium generum. Vnum arbor ipsa exudat gū
mi modo alterum manat ī plaga cum floret exciso cortice trium digytorum magnitudine. Hic ad pur
ganda quē obstitit oculis. Item ad spissanda quē opus sunt: ciendāq; vrinā: & ad omnes collectiones ī
tus extrahendas. Tertiū succus est detractione ramorū a falce distillās. Ex īsergo aliquis cū rosaceo
ī calice punici calfactus aurbus infundit. Vel folia cocta / & cū cēra trita īponuntur item podagricis
Cortice & folijs ī vino decoctis foueri neruos vtilissimum. Flos tritus cum folijs furfures purgat ī facie
folia contrita / & pota ītemperantiam libidinis coercēt: atq; ī totum auferunt vsum sepius sumpta.
Amarinē nigre semen cum spuma argenti pari pondere a balteo illitum p̄silotrum est. Non multum a
salice vitilium vsu distat vitex: foliorum quoq; aspectu: nisi odore gravior esset. Sed greci ligō vocāt: alij Aduertē.
agnon: quoniam matrone ī tesmophorijs atheniensium castitatem custodiētes ījs folijs cubitus sibi ster
nunt. Duo genera eius. Maior ī arborem salicis modo assurgit. Minor ramosa folijs candidioribus la
& .iiij.

Boa pā
pularū
morbus.

Salicis fru
ctus faciet
cutē emē
dus.

Aduertē.
Amerinē

Caui Plinii secundii naturalis historie.

huginosus. Prima albu[m] florem mittit cum purpureo: que candida vocat. Nigra que tantum purpureus. Nascuntur in palustribus capis. Semen potum vini quendam saporem habet: & dicitur febres soluere. Et cum vngantur oleo admixtum sudorem facere: sic & lassitudines dissoluere. Vrinam ciunt: & menses. Caput tentat vini modo: nam & odor similis est. Inflationes pellit in inferiora. Aluu[m] sistunt Hydropicis: & lenibusque vtilis. Lactis vbertatem faciunt. Aduersantur venenis serpentium: maxime que frigus inerunt. Minor efficacior ad serpentes. Bibitur seminis drachma in vino: vel posca: aut duabus foliorum tenerrimorum. Illinunt & utique aduersus araneorum morsus vel perunchis tantum. Suffitu quoque aut substratu fugat venenata. At venere rei impetus inhibet. Eoque maxime phalangis aduersantur quorum morsus genitalia excitat. Capitis dolore ex ebrietate sedant cum rosaceo flos: tenerique cauliculi. Seminis decoctum vehementiore capitis dolore dissoluit foris: & vuluam et suffitu: vel appositu. Purgat aluu[m] cum pullegio: & melle potu. Vomica: panosque difficile concoquens cum farina hordeacea mollit. Lichenas: & lentigines cum aphronitro: & aceto semen sanat: & oris vlcera: & eruptiones cum melle. Testiu[m] cum butyro: & folijs vitiu[m]. Rhagadas fedis cum aqua illitu[m]. Luxatis cum sale: & nitro: & cera: & semine: & folio. Addit in malagmata neruorum: & podagras. Semen insullat in oleo decoctum capiti in lethargia: & phrenesi. Virga qui in manu Ericis virgatorum: & podagras. Semen insullat in oleo decoctum capiti in lethargia: & phrenesi. Virga qui in manu tus. habebant aut cinctu[m]: negant intertriginem sentire. Ericem greci vocant fruticem non multum a myrice differentem colore roris marini: & pene folio. Hoc aduersari serpentibus tradunt. Genista quoque vinculi vsum prestat. Flores apibus gratissimi. Dubito an hec sit quam greci auctores sparthon appellauere: cuius ex calina piscatoria: apud eos factitari docuerim. Et nunquid hac designauerit Homerus: cum dixit Nauium sparta dissoluta. Nondum enim fuisse africanu[m] vel hispanu[m] spartu[m] in vsum certu[m] est. Et cum sutes fierent naues: lino tamen non sparto vniuersas. Semen eius quod greci eodem nomine appellant: in folliculis passiolorum modo nascens purgat hellebori vice drachma: & dimidia pota in aqua mulse cyathis quattuor ieiunis. Ramis similiter fronde in aceto maceratis pluribus diebus: & tuis succum dant ischiadicis vtile cyathi vni us potu. Quidam marina aqua macerare malunt: & infundere elythere. Perungunt eodem succo ischiadici addito oleo. Quidam ad stranguriam vtuntur semine. Genista tusa cum axungia gentia dolentia sanat. Myricem: que & tamaricem vocat Leneus similem scopis amerinis. Sanari dicit ea carcinomata in vino cecocota: tritaque cum melle illita. Arbitratur quidam hac esse tamaricem. Sed ad lyenem precipua est: si succus eius expressus in vino bibatur. Adeoque mirabilem eius anthipathiam contra solum hoc visceru[m] faciunt: vt affirmant: si ex ea alueis factis bibant sues sine lyene inueniri. Et ideo homines splenetico cibum potu dant in vasis ex ea factis. Grauis autem auctor in medicina virgam ex eadem fractam: vt neque terra: neque ferru[m] attingeret: sedare ventris dolores asseuerauit impositam: ita vt tunica cinctu[m]que corpori apprimeretur. Vulgus in foelicem eam arborem appellat: vt diximus quoniam nichil ferat: nec feratur vniuersum. Corinthus & que circa est regio: briancam vocat. Eiusque duo genera facit. Siluestrem plane sterilem. Alteram mitiore. Hec fert in egypto syriaque etiam abundanter lignosum fructu. maiore galla: aspum gustu: quo medicantur vice galie: & in compositionibus quas antheras vocant. Lignum autem: & flos: & folia: & cortex in eisdem vsum adhibentur quod remissiora. Datur sanguinem reijciendis cortex tritus: et contra pluuia foeminaru[m]: coeliacis quoque. Idem tusus impositusque collectiones omnes inhibet. Folijs exprimitur succus. Ad hec eadem & in vino decoquuntur. Ipsa vero adiecta melle grangrenis illinuntur. Decoctum eorum in vino potum: vel impositum cum rosaceo: & cera sedat. Sic & epynictidas sanant. Ad dentium dolore: auriumque decoctum eorum salutare est: radix ad eadem: similiter folia. Hec amplius ad ea que serpunt: imponuntur eum polenta. Semen drachme pondere aduersus phalangias: et araneos bibitur. Cum altiliu[m] vero pingui furunculis imponitur. Efficax: & contra serpentium ictus: preterquam aspidum. Nec non morbo regio: phthiriasi: lenibusque decoctum infusum predest. Abundantiu[m]que mulieru[m] sistit. Cinis arboris ad omnia eadem prodest: si bonis castri strati vrine misceatur: vel in potu: vel in cibo venerem finire. Carboque ex eo genere vrina ea restincta in vmbra coditur. Idem cum libeat accendere: resoluitur. Magis: & id ex spadonis fieri vrina tradiderunt.

De virga sanguinea: & silere: & ligustro: & alno: & hedera: & fistho: & cisso: & erythrano: & chameciso: & milace: & de clematide. CA. X.

IN Ec virga sanguinea foelicior habetur. Cortex eius interior cicatrices: que psanauere apit. Sileris folia illita fronti capitis dolores sedant. Eiusdem semen tritu[m] in oleo phthiriasis coercet. Serpentes & hunc fruticem refugiu[m]: baculu[m]que rustici ob id ex eo gerunt. Ligustru[m] eadem arbor est: que in oriente cypros: suos in europa vsum habet. Succus eius neruis articulis: algoribus: folijs vbiq[ue] veteri vlceri cum salis amica: & oris exulcerationi prestant. Acini contra phthiriasin: item contra intertrigines: foliave. Sanant: et gallinaceorum pituitas acini. Folia alni ex feruenti aqua certissimo remedio sunt tumori. Hedere genera. xx. demonstrauimus. Natura omnium in medicina anceps. Mentetur: bat: & caput purgat largius pota. Neruis intus nocet. Isdem neruis adhibita foris predest. Eadem natura

Cur tusti
ci sileris
baculum
gerunt.

Liber XXIII. Fo. CLXXIII

quæ et aceto ei est. Oia genera eius refrigerant. Vrinâ ciunt potu. Capitis dolorē sedant: præcipue ceres-
bro: cōtinentiq; cerebrum mēbranę vtiliter mollibus impositis folijs cuz acetō & rosaceo tritis & deco-
ctis addito postea rosaceo oleo. Illinunt autem frōti & decocto eorū fouetur os: caputq; p̄erungit. Lye-
ni & pota & illita p̄sunt. Decoquentur & cōtra horrores febrium: eruptiōesq; pituitæ: aut in vino terun-
tur. Corymbi quoq; poti vel illiti lyenem sanant: iocinera autem illiti. Trahunt & menses appōiti. Suc-
cus hederæ tedia narium graueolētiamq; emēdat p̄cipue albæ satiuæ. Idem infusus naribus caput pur-
gat. Efficacius addito nitro infundit etiam purulentis auribus: aut dolentibus: cū oleo. Cicatricib⁹ quo-
q; decorem facit ad lyenes efficacior albæ est ferro calefactus. Satisq; est acinos sex vini cyathis duob⁹ su-
mi. Acini quoq; ex eadē alba terni in acetō multo poti tineas pellūt. In qua curatione vetri quoq; impos-
sibile eos vtile est. Hederæ: quā chrisocarpōn appellauimus: bacis aurei coloris viginti in vini sextario
tritita ita vt terni cyathi potenti: aquaz quæ cutē subierit: per vrinam educit. Erasistratus etiusdē acinos. v.
trititos in rosaceo oleo: calefactosq; in cortice punico instillauit dentiūz dolori a cōtraria aure. Acini qui
croci succum habent: præsumpti potu a crapula tutos præstant Item sanguinē excreantes aut tormini-
bus laborantes. Hederæ nigræ cādidiores corymbi poti steriles etiam viros faciunt. Illinitur decocta in
vino omnium vlcērum generi: etiaz si cacoetæ sint. Lachryma hederæ psilothrū est: phthirasinq; tollit.
Flos cuiuscunq; generis trium digytorum carptu dysentericos & aluum citam emendat in vino austero
bis die potus. Et ambustis illinitur vtiliter cum cēra Denigrant capillum corymbi. Radicis succus in ace-
to potu contra phalangia prodest. Huius quoq; ligni vase spleneticos bibētes sanari inuenio. Et acinos
terunt: moxq; comburunt & ita illinunt ambusta prius persusa equa calida. Sunt qui & incidāt sueci gra-
tia: eoq; vtantur ad dentes erosos: frangi q; tradunt proximis cēra munitis: ne ledantur. Gummi etiam
in hederā quērunt: quod ex acetō vtilissimum dentibus promittunt. Græci vicino vocabulo cisthōn ap-
pellant fruticem maiore tymō folijs ocimi. Duo eius genera. Flos masculo rosaceus: femine albet. Am-
bo prosunt dysentericis & solutionibus ventris in vino austero trinis digytis flore capto: & similiter bis
die potu. Veteribus & ambustis cuz cēra: & per se oris vlcēribus. Sub his maxime nascitur hipocisthos:
quam inter hederas diximus. Cissos erythranos ab ipsdē appellatur similis hederæ: coxēdicibus vtilis
e vino potus: item lumbis: tantamq; vim accipiunt: vt sanguinem vrina detrahant. Itēz chamēcisson ap-
pellant hederam non attollentem se a terra. Et hæc cōtusa in vino acetabuli mensura lyeni medetur. Fo-
lia ambustis cum axungia: Smilax quoq; que Nicophoros cognominatur: similitudinem hederæ ha-
bet: tenuioribus folijs. Coronam ex eo factam impari foliorū numero alunt capitis doloribus mederi.
Quidam duo genera Smilacis dixere. Alterum immortalitati proximum: conualibus opacis scādentē
arbores comantibus acinorum corymbis contra venenata omnia efficacissimis: in tantū vt acinorū suc-
co infantibus sepe stillato nulla postea venena nocitura sint. Alterum genus culta a mare. & in ips gigni
nullius effectus. Illaz esse smilacē priore: cuius lignum ad aures sonare diximus. Similem huic aliqui
clematida appellauerunt repentem per arbores geniculatam & ipsam. Folia eius lepraz purgat. Semē
aluum soluit acetabuli mensura in aqua hemia aut aq̄ multa. Datur ex eadem causa & decoctum eius.

De harundine: & papyro: & hebeno: & rhododendro: & ruse:
& erytho: & canchri: & sabina: & saligine: & samulo: & gummi
medicinis.

CA. XI.

Arundinis genera. xxix. demonstratiuus: nō aliter euidentiore illa natura quam continuis ips
voluminibus tractamus. Siquidem harundinis radix contrita & imposita filicis stirpē corpore
extrahit. Item harundinem filicis radix. Ex quo plura genera fecimus. Illaq; in india syriaq;
nascitur odorum vnguētorumq; causā vrinam mouet cū gramine aut ap̄i semine decocta
Cit & menstrua ad motu. Medetur cōuulsis duobus obolis pota: iocineri: renibus: hydropi: tussi etiam
fussitu: magisq; cum resina. Furfuribus volucribusq; manatibus cum myrrha radix decocta. Excipitur
& succus eius: fitq; elateriosimilis. Efficacissima aut in omni harūdineq; proxima radici. Efficacia & ge-
nicula. Harūdo cypriā q̄ donax vocatur corticis cinere alopecias emēdat. Itē putrescentia vlcera. Folijs
eius ad extrahendos aculeos vtūtur. Efficacius & cōtra ignes sacros: collectionesq; dēs. Vulgaris harū-
do extractoriā vim habet: & recēs tusa: nō in radice tantū. Multū em̄ & ipsā harūdine valere tradūt. Me-
des & luxatis: & spinæ dolorib⁹ radix i acetō illita. Eadē recēs trita & in vino pota venerē cōcitāt. Harū-
dinū lanugo illita aurib⁹. obtundit auditum. Cognata res est in ægypto harundini. Papyr⁹ præcipue vti-
litas cum inauerit: ad laxādis siccandaq; fistulas: & intumescēdo ad introitum medicamētorum ape-
riendas. Charta quæ fit ex ea cremata inter caustica est. Cinis eius ex vino potus somnum facit. Ipsa ex
aqua imposita callum sanat. Ne in ægypto quidem nascitur hebenus vt docuimus. Nec tractamus i me-
dicia alienes orbes. Nō omittet tñ ppter miraculū. Scobē ei⁹ oculis ynice mederi dicūt. Lignoq; ad cōtē

Hederæ
mirā vis:
ad expel-
lēdā aquā
q̄ cutem
subiit.

Nicopho-
ros.
Smilacis
duo gēia:

Harūdo
cypriā do-
nax dictā

Caſi Plinii ſecūdi naturalis hiſtorie.

trico cū paſſo caliginē diſcutit. Ex aqua vero & radice albugines oculorū: item tuſſim pari mō dracūcu-
 li radicis cum adiecto melle. Hebenum medici & inter erodentia aſſumunt. Rhododendros ne nomen
 quidem apud nos inuenit latinū. Rhododaphnem vocāt aut neriū. Mirū folia ei⁹ quadrupedum vene-
 num eſſe. Homini vero cōtra ſerpentes pſidiū: ruta addita & e vino pota. Pec⁹ etiam & caprē ſi aquam
 biberint: in qua folia ea maduerint: mori dicuntur. Nec thus latinum nomē habet: cū in vſum pluribus
 modis veniat. Nā & hærba eſt ſilueſtris: folijs myrti: cauliculiſq; breuib⁹: q̄ venena & tineas pellit & fru-
 tex excoſariuſ appellat⁹: ſubrutilus: cubitalis: craſſitudine digyali. Huius aridis folijs vt malicorio co-
 ſia pſciunt. Medici autē rhoicis vtunt⁹ ad contuſa. Itē cœliacos & ſedis vlcera: aut quē phagedenas vo-
 cāt: trita cū melle & illita cū aceto. Decoctū eorū inſtillat⁹ aurib⁹ purulētis. Fit & ſtomachice decoctis ra-
 mis ad eadē quæ ex moris: ſed efficacior admixto alumine. Illiniſq; eadē hydropicorū tumorib⁹. Rhus
 quæ erythros appellat⁹ frutex eſt: & huius fruticis ſemen vim habet aſtringendi refrigerendiq;. Aſpergiſ
 p ſale obſonijs. Aluos reſoluit: oēs q; carnes cū ſilphio ſuauiores facit. Vlcerib⁹ medet⁹ manātib⁹ cū mel-
 le. Aſperitati liguē pcuſſis: liuidis: deſquamatis eodeſ mō. Capitis vlcera ad cicatricē celerrime pducit:
 & ſceminarum abūdantiā ſiſtit cibo. Erythrodanus quā aliqui eruthodanū vocant: nos rubiā: quam tin-
 guntur lanæ pelleſq; perficiunt: in medicina vrinā ciet. Morbum regium ſanat ex aqua mulſa. Et liche-
 nas ex aceto illita. Et iſchiadicos & paraliticos ita vt bibentes lauentur quotidie. Radix ſemenq; trahunt
 Miſe live
 rum. menſes. Aluum ſiſtunt: & collectiones diſcutiunt. Contra ſerpentes rami cum folijs imponunt. Folia &
 tur tantū. Diſtat ab eo qui alyſſon vocatur folijs tantū & ramis minoribus. Quippe nomē accepit q̄ a ca-
 Erythro- ne e morſos rabiem ſentire non pariſ potus ex aceto adalligatuſq;. Mirumq; eſt quod additur: inſaniam
 dan ſolo conſpecto eo omnino frutice ſanari. T ingentibus & radícula ramos pparat quaz ſtruchion vocari dixi-
 aſpectu i- mus a græcis. Medet⁹ morbo regio ipſa decocta & ius potū: item pectoris vitijs. Vrinam ciet: aluum ſol-
 ſania cura uit & vuluas purgat. Quāobrem aureum poculum medici vocant. Ea & ex melle prodeſt magnifice ad
 tur. tuſſim. Ortopnoæ cœlearijs meſſura. Cum polenta vero & aceto lepras tollit. Eadeſ cū panace & cap-
 paris radice calculos frāgit: pellitq;. Panos diſcutit cum farina hordeacea vino decocta. Miſcetur & ma-
 lagmatis & collirijs claritatis cauſa. Ad ſternumenta vtilis inter pauca. Lyeni quoq; ac iocineri. Eadem
 Apocyni ſemen ex aqua frutex eſt. folio hederæ: molliore tamen & minus longis viticulis: ſemine acuto:
 Roſmar- diuiſo: lanuſioſo: graui odore. Canes & oēs quadrupedes necat i cibo datū. Eſt & roſmarinū. Duo gene-
 ni duo ge- ra eius. Alterū ſterile: alterū cui & caulis & ſemen reſinaceum: quod canchrys vocatur. Folijs odor thu-
 nera. ris Radix vulnere ſanari viridis impoſita et ſedis procidentia cōdylomata hēmorrhoidas. Succus et fru-
 Vel eru- ctoris vitia datur potui. Et ad vuluas cum vino et pipere. Menſes adiuuat. Podagris illinitur cū ærinea
 nea. farina. Purgat et lentigines: et quæ excalefacienda ſunt: aut cum ſudor quærendus illitum. Item cōuul-
 ſis. Auget et lac in vino potū. Item radix. Ipſa hærba ſtrumis cum aceto illinitur: ad tuſſim cuſ melle pro-
 Sabina deſt. Cāchrys multa genera habet vt diximus. Sed hæc quæ ex rore ſupradicto naſcitur ſi fricetur: reſi-
 herba. noſa eſt Aduerſatur venenis et venenatis: præter anguib⁹. Sudorez mouet tormia diſcutit. Lactis vber-
 Vel amul- tatem facit. Hærba ſabina brathy appellata a græcis duorū generū eſt. Altera tamaracæ ſimilis folio eſt:
 tis. altera cupreſſo. Quæ ex re quidam creticā cupreſſum dixerunt: vtilis in ſuffituſ p thure aſſumiſ. In me-
 dicamentis vero duplicato pōdere eoſdem effectus habere quos cynamum traditur. Collectiones mi-
 nuir: et nomas compeſcit. Illita vlcera purgat. Partus emortuos appoſita extrahit et ſuffituſ. Illiniſ igni
 ſacro et carbunculis. Cum melle et vino pota regio morbo medetur. Gallinacei generis pituitas fumo
 Mira ſela eius hærba ſanari tradunt. Similiſ hærba huic ſabinæ eſt ſelago appellata. Legitur ſine ferro dextra
 ginis col- manu per tunicam: qua ſiniſtra manu exuitur velut furante: candida veſte veſtito pureq; lotis nudis pe-
 ligēde ob- dib⁹ ſacro facta priuſq; legatur: pane vino. Fertur in mappa noua. Hanc contra omnem perniciem ha-
 ſeruati⁹. bendam prodidere druidē gallorum: et contra omnia oculorum vitia ſum⁹ eius prodeſſe. Idem ſamu-
 lum hærbam nominauere naſcente in humidis. Et hanc ſiniſtra manu legi a ieiunis contra morbos ſuuz
 boum⁹: nec reſpicere legentes: nec alibi q̄ in canali deponere: ibiq; contereſe poturiſ. Gummi genera
 diximus. Ex ijs maiores effectus melioris cuiuſq; erunt. Dentibus inutiles ſunt. Sanguinem coagulant:
 et ideo reiſciētibus ſanguinem pſunt: item ambuſtis: arteriæ vitijs. Inutilem vrinā ciunt: amaritudines
 hebetant aſtriētis cæteriſq;. Ex amygdala amara eſt ſpiſſandi⁹ viribus effiatio. Habere excalefacto-
 rias vires. Præponuntur autem prunorum et ceraſorum ac vitium. Siccant illitæ et aſtringunt. Ex ace-
 to vero iſātium lichenas ſanāt. Proſunt et tuſſi veteri: quattuor obolis in mixto potis. Credunt et coloreſ
 gratiorem facere ciborūq; appetentiā: et calculoſis pdeſſe cū paſſo potæ. Oculorum et vulneruz in vti-

Liber XXIII. Fo. CLXXIII

litatibus maxime conueniunt ab spina ægyptia.

¶ De spina arabica: et spina alba: et achanto: et acatia.

CA. XII.

Spinæ arabicæ laudes in odorum loco diximus: et ipsa spissat: stringitq; distillationes omnes et sanguinis excreationes: mensiumq; abundantiam: etiam nunc radice valentior spinæ albæ semen contra scorpiones auxiliatur. Corona ex ea imposita capitis dolores minuit. Huic similis est spina illa: quam græci acanthion vocant: minoribus multo folijs aculeatis per extremitates et harenosa lanugine obductis. Qua collecta etiam vestes quedam bombycinis similes fiunt in oriente. Ipsa folia vel radices ad remedia opisthotoni bibuntur. Est et acaciæ spina. Fit in ægypto alba nigraq; arbore: item viridi: sed longe melior est prioribus. Fit et in gallaria tenerrima spinosior arbore. Semen omnium lenticulæ simile: minore est tantum et grano et folliculo. Colligitur autumno ante collectum nimio validius. Spissatur succus ex folliculis aqua cælesti perfusus: mox in pillula tussis exprimitur origanis: tunc densatur in sole mortarijs in pastillos. Fit ex folijs minus efficax ad coria perficienda semine pro galla vtuntur. Foliorum succus & gallatiacæ acaciæ nigerrimus improbatur: item qui valde rufus. Purpurea aut leucophea: & quæ facillime diluitur. Vis summa ad dissipandum refrigerandumq; est. Oculorum medicamentis ante alias vtiles. Lauantur in eos vsus pastilli: ab alijs torrentur: ab alijs capilli tinguntur. Sanant ignem sacrum. Vlcera quæ serpunt: & humida vitia corporis: collectiones articulos costulos: permiones: pterygia. Abundantiam mensium foeminis sistunt: vuluâq; & sedem procidentem: ite oculos: oris vitia & genitalium.

¶ De vulgari spina: & siluestri: & de syriscetro: & de appendice spina: & de pyxachantho: & paliuro: aquifolia: & taxo: & rubis medicine.

CA. XIII.

Vlgaris quoq; hæc spina: & aqua venæ fulloniæ implent: radice vsus habetur. Per hispanias aspalathum quide; multi & inter odores & ad vnguenta vtuntur illa aspalathum vocantes. Est sine dubio hoc nomine spina siluestris in orientem (vt diximus) candida magnitudine arboris iustæ. Sed & frutex humilior atq; spinosus. In nisyro & rhodiorum insulis: quam alij erisicetrum: alij adipatheum siue dipacon siue diaxylon vocant. Optimus qui minime ferulaceus: rubens: & in purpuram vergens detracto cortice: nascitur pluribus locis: sed non vbiq; odoratus. Quaz vim haberet cælesti arquu in eum innixio: diximus. Sanat terra oris vlcera: & ozenas: genitalia exulcerata: aut carbunculantia: item rhagadia: inflationes potu. Discutit & strangurias cortex. Sanguinem reddentibus medet decoctum eius. Aluum sistit cortex. Similia prestare siluestrem quoq; putant. Spina est appendix appellata: quæ bacce puniceo colore in ea appendices vocantur. Hæ crudæ per se & aridæ in vino decoctæ aluum ciunt: ac tormina compefcunt. Pyxachanti bacce contra serpentium ictus bibuntur. Paliuris quæ spinæ genus est. Semen eius afri iuram vocat: contra scorpiones efficacissimum: item calculosis & tussi. Folia astringentiam vim habent. Radix discutit panos: collectiones: vomicas: vrinas trahit pota. Decoctum eius potum in vino aluum sistit. Serpentibus aduersatur: radix precipue dat in vino. Alioquin folia contusa addito sale atticulorum morbis imponunt. Prosumt bacce purgationi foeminarum: celiacis: dysentericis: ac cholericis. In vino potæ aluum sistunt. Radix decocta & illita extrahit infixam corpori. Vtilissima est & luxatis tumoribusq;. Aquifolia arbor in domo aut villa fata veneficia arcet. Flore eius aquam glaciari. Pythagoras tradi. Itemq; baculum ex ea factum in quoduis animal emissum etiam si citra ceciderit defectu mittentis: ipsum per sese recubitu ppius ad albi: tam precipuaz naturam inesse arbori. Taxi arboris fumus mures necat. Nec rubos ad maleficia tantum genuit natura: ideoq; ex eis mora bestiis vel hominibus cibos dedit. Vim habent siccati: astringendi. Gingiuis: tonsillis: genitalibus accommodatissimi. Aduersantur serpentium sceleratissimis hemorrhodi & presteri flos aut mora. Scorpionum vulnera sine collectionum periculo iungunt. Vrinam ciunt. Caules eorum tunduntur teneri: exprimitq; succus mox sole coigitur in crassitudinem mellis singulari remedio contra mala oris oculorumq; sanguinem excreantes: anginas: vuluas: sedes: celiacos potus aut illitus. Oris quide; vitij etiam folia commanducata pfunt: & vlcerebus manatibus: aut quibuscunq; in capite illinuntur cardiacis. Vel sic per se imponuntur a mamma sinistra. Item stomachi doloribus: oculisq; procidentibus. Instillatur succus eorum & auribus. Sanat condylomata cum rosaceo cerato. Calculorum ex vino decoctum vel presentaneum remedium est. Ite; per se in cibo sumpti cyme modo: aut decocti in vino austero labantes dentes firmant. Aluum sistunt & profluua sanguinis. Dysentericis profunt. Siccantur in umbra vt cinis crematorum vnam reprimant. Folia quoq; arefacta & confusa iumentorum vlcerebus vtilia traduntur. Mora quæ in his nascuntur vel efficacior stomachicem præbuere q; fatiua morus. Eademq; compositione vel cum hypocistide tantum & melle bibuntur in colera: & a cardiacis: & contra araneos. Inter medicamenta quæ styptica vocant: nihil efficacius rubi mora ferentis radice decocta in vino ad tertias partes vt colluantur eo oris vlcera et

Vel serpentes.

Agfolia vbi fuerit venena arcet.

Caii Plinii secūdi naturalis historie.

Aduerte. sedis foueantur. Tantaq; vis est: vt spongiæ ipsæ lapidescant. Alterum genus rubi est in quo rosa nascitur. Gignit pilulam castaneæ similem: præcipuo remedio calculosis. Alia est cynorhoda: quam proximo dicemus volumine.

De cynosbato: & ideo rubo: & rhāno: & lycio: & sarcocolla: & oporice medicinæ.

CA. XIII.

Cynosbato
stomachia
hñs hois
vestigio si
milia.

Idē rubus
cur. dicitur.

Vel vulne
ribus.

Sarcocol
la.

Cynosbaton quam alij cynospaston: alij neurospaston vocāt: foliū habet vestigio hominis simile. Fert et vnam nigrā: in cuius acino neruum habet: vndenerunspassus dicitur. Alia ē cappari: quā medici cynosbatō appellauerunt. Huius thyrsus ad remedia splenis et inflatiōes condit⁹ ex aceto mādatur. Neruuseius cum mastice chia cōmanducatus os purgat. Ruborum rosa alopecias cum axungia emendat. Mora capillum tingunt cum omphacino oleo. Flos mori p menses colligitur. Cādidus pleureticis præcipuus ex vino potus: item cœliacis. Radix ad tertias decocta aluū sistit & sanguinem: item dentes collutos decocto. Eodem succo fouent sedis atq; genitaliū vlcera. Cinis e radice deprimat vñā. Idē rubus appellat⁹ est: quoniā i idā nō alias nascit⁹. Est autē tenerior: ac minor rarioribus calamis: inocetioribusq; sub arborum vmbra nascens. Huius flos cū melle epiphoris illinit⁹ & ignibus sacris. Stomachisq; ex aqua bibēdus datur. Cætera eadez præstat quæ suprascripta. Inter genera ruborum rhamnos appellat⁹ a græcis cādidior & fruticosior. Is floret ramos spargens rectis aculeis nō vt cæteri aduncis: folijs maioribus. Alter⁹ genus eius siluestre nigrius & quadaten⁹ rubēs. Fert veluti folliculos. Huius radice decocta in aqua fit medicamentū qd vocat lyciū. Semen secundas trahit. Alterq; cādidior astringit magis refrigerat: collectionibus & vulneribus accommodatior. Folia vero vtriusq; & cruda & decocta illinunt cū oleo. Lycium præstātius & spina fieri tradunt: quaz & pyxanthion chironiam vocāt: quales in medicis arboribus dixim⁹: quoniā longe præstantissimus existimatur indicum. Coquuntur in aqua tussi rami radicesq; summæ amaritudinis æreo vase fere per tridū. Iterūq; exēpto ligno donec mellis crassitudo fiat. Adulteratur amaris succis: etiā amurca ac felle bubulo. Spuma eius ac flos q; dem oculorum medicamentis additur. Reliquo succo facies purgat: & spora sanat: erosos angulos oculorum: veteresq; fluctiones: aures purulentas: tonsillas: gingiuas: tussim: sanguinis excreationes fabæ magnitudine deuoratum. Aut si ex vlceribus fluat: illitum rhagadas: genitaliū vlcera. Attritus vlcera recetia & serpētia putrescētia. In narib⁹ clauos: supuratōes. Bibit⁹ & a mulierib⁹ ilacte cōtra pfluuiā. Indici differentia glebis extrinsecus nigris intus ruffis: cum fregeris: cito nigrescētibus. Astrigit vehemēter cū amaritudine. Ad eam omnia vtilis est: sed præcipue ad genitalia. Sunt qui & sarcocollam & spinē lachrymamputēt pollinituris similem cum quadam acrimonia dulcem. Cum vino tusa sistit fluctiones. Illinitur arborum medicinis debetur nobile medicamentum: quod oporice vocant. Fit ad dysentericos stomachisq; vitia in congio multi albi lento vapor e decoctis malis cotoneis quinq; cum suis feminibus: puniscis totidem: forborum sextario & pari mensura eius quod rhun syriacū vocant: croci semuncia. Coquitur vsq; ad crassitudinem mellis. His subnectemus ea quæ græci cōicatione nominum in ambiguo fecere an ne arborum essent.

De chamædrye: & chamædaphne: & chamælea: & chamæsyce: & chamæcisso: & chamæleuce: & chamæcyperisso: & ampelopraso: & stachye: & clinopodio: & centunculo: & clematide ægyptia medicinæ.

CA. XV.

Serraab
her. ferra
ta vt volūt
inuenta.

Hamædris herba est: quæ latine trifago dicitur. Aliqui eam chamædropen: alij theuciam appellant. Folia habet magnitudine mentæ: colore & diuisura quercus. Alij ferratam: et ab ea ferram inuentam esse dixerunt: flore pene purpureo: Carpitur pgnans succo. In petrosis aduersus serpentium venena potu illitūq; efficacissima. Itē stomacho thussi vetustæ pituitæ in gulla cohærescenti: ruptis: conuulsis: lateris doloribus. Lyenem cōsumit. Vrinā et menses cit. Ob id incipientibus hydropicis efficax: manualibus scopis eius in tribus heminis: aquæ decoctis vsq; ad tertias. Faciunt et ex ea pastillos terētes eā ex aqua ad supradicta. Sanat et vomicas et vetera vlcera vel fordida cum melle. Fit et vinum ex ea pectoris vitijs. foliorum succus cum oleo caliginē oculorum discutit. Ad splenem ex aceto sumitur. Excalfacit perunctiones. Chamædaphne vnico ramulo est cubitali fere: folio tenui lauri similitudine. Semen rubens admixtum folijs illinitur capitis doloribus recent. Ardores refrigerat. Ad tormina cum vino bibitur. Menses succus eius et vrinam cit potu: partusq; difficiles in lana appositus. Chamælea similitudinem foliorum oleū habet. Sunt autem ei amara odorata: in petrosis nascēs palmi altitudinem non excedens. Aluum purgat. Detrahit pituitam bilem q; folijs in duabus partibus absinthij decoctis: succoq; eo cum melle poto. Folijs impositis et vlcera purgant. Aiunt si quis ante solis ortum capiat: dicatq; ad albugines oculorum se capere: ad alligata discutit id vitium. Quoquo modo

Mira va
ritas.

collectas iumentorum pecorumque oculis salutare esse. Chamaesyce lentis folia habet nihil se attollentia: in aridis petrosisque nascens. Claritati oculorum & contra suffusiones utilissima: & cicatrices caligines muriculas nubeculas in vino cocta inuncta. Vuluæ dolores sedat apposita in lintheolo. Tollit et verucas oim generum illita. Prodest et ortopnicis. Chamaecissos spicata est tritici modo ramulis quinis fere folio sa: cum floret existimari potest alba viola radice tenui. Cuius bibunt schiadicæ folia tribus obolis: in vini cyathi duobus septem diebus admodum amara potione. Chamaleucem apud nos farranum siue farfugium vocant. Nascitur secus fluuios: folio populi: sed ampliore. Radix eius imponitur carbonibus cupressi: atque is nidor profundibus imbibitur in vetere tussi. Chamepeuce laricis folijs similis lumborum et soinae doloribus ppina est. Chamaecyparissos herba ex vino pota contra venena serpentium omnium scorpionum pollet. Ampeloprason in vineis nascitur: folijs porri: ructu grauis. Contra serpentium ictus efficax. Vri nam et menses cit: eruptiones sanguinis per genitale inhubet potum impositumque. Datur et a partu mulieribus: et contra canis morsum. Ea quoque quæ stachys vocatur: marrubij similitudine habet: longioribus folijs pluribusque: & odoris iucundi: colorisque in luteo inclinati. Pellit menstrua. Clinopodium: quod alij cleonicon: alij sopiron: alij ocimoides appellant: serpilli simile: furculosam palmi altitudine. Nascitur in petrosis: orbiculato florum ambitu: speiem lechipedum prebens. Bibitur ad couulsa rupta stranguria: serpentium ictus: item decocti succus. Nunc subtexemus herbas mirabiles quidem: sed minus claras: nobilibus insequentia volumina dilatis. Itali centunculum vocant rostratis folijs ad similitudinem capitis penularum iacentem in aruis: graeci autem clematidem. Est eius egregius effectus ad sistendam aluum in vino austero. Idem sanguinem sistit tritum cum oximellite: aut aquæ calidæ cyathis quinq; denarij vini pondere. Sic & ad fe: cundas mulierum efficax. Sed graeci clematidas & alias habent: vnam quæ aliqui echiten vocant: alij laginæ nonnulli tenuem scamoniâ: & pedales foliosos: non dissimiles scamonæ ramos habet: nisi quod nigriora minoraque sunt folia. Inuenitur in vineis aruisque. Est ut vsu ut olus cum oleo & sale. Alium cit. Eadem a dysentericis cum lini semine in vino austero forbes. Folia epiphoris imponunt cum polæta: supposito vno lintheolo. Strumas iposira ad suppurationem perducunt: deinde axungia adiecta pcurrat: item hemorrhoidas cum oleo viridi phthysicos iuuat cum melle. Lactis vbertate faciunt cibi supia. Et infatibilia illita capillum alunt. Ex aceto dentiū dolores sedant. Venerem stimulat. Est & alia clematis ægyptia cognominis: quæ ab alijs daphnoides: ab alijs polygonoides vocatur folio lauri longa tenuisque: aduersus serpentes ac priuatim aspidem ex aceto pota efficax. Aegyptus hanc maxime gignit.

De aro: & dracunculo: & dracontio: & eri: & millefolio: & hæba eiusdem nominis: & pseudonio: & myrrhi: & onobryce medicinae.

CA. XVI.

Est & aron: de qua inter bullos diximus magnæ cum dracuntio litis. Quidam enim esse dixerunt eandem. Glaucias satu discreuit: dracuntium siluestrem arum pronunciando. Aliqui radicem aron appellauerunt: caulem vero dracuntium: in totum alium. Si modo hic est: qui vocatur apud nos dracunculus. Namque aros radicem nigram in latitudinem rotundam habet: multo quoque maiorem & qua manus impleatur. Dracunculus: subutilam & draconis conuoluti modo: unde ei & nomen. Quin & ipsi graeci immensam posuere differentiam. Semen dracunculi feruens lus cur di mordaxque tradendo: tantumque inesse ei virus ut olfactum grauidis abortum inferat. Aron miris laudibus extullere: primum in cibis foeminarum præferentes: quoniam mas dulcior esset: & in coquendo lentior pe: storisque vitia purgaret. Aridum impositione in perfusum aut elimate: urinam & menses ciceret. Sic & in oxy: melite potum stomacho intertaneis exulceratis in lacte ouillo bibendum. Ad tussim in cinere coctum ex oleo dedere. Alij coxere in lacte: ut decoctum hiberetur. Epiphoris elixum imposuere: item fuggillatis ossibus. Ex oleo hemorrhoidum vitio infudere: lentigines ex melle illinentes. Laudauit Cleophantus & pantidoto contra venena pleureticis: peripneumonicis quoque: & tussientibus. Semen intritum cum oleo aut rosaceo infundens aurium dolori. Diucles. Cleophantus tussientibus aut suspiriosis & orthopnoicis & purulenta excreantibus farina permixtum in pane cocto dedit. Diodorus phthysicis e melle elimate & pulmonis vitijs: ossibus etiam fractis imposuit. Partus omnium animalium extrahit naturæ circulitum. Succus radicis eius cum melle attico: oculorum caligines: ac stomachi vitia discutit: tussim decocti ius cum melle. Vlcera oim generum siue phagedene sint: siue carcimonica: siue serpentium siue polypi in naribus: succus mire sanat. Folia abustis psumt ex vino & oleo cocta. Alium inaniunt ex sale & aceto sumpta. Etiam luxatis cocta cum melle profunt. Item articulis podagricis cum sale recentia vel sicca. Hippocrates quaslibet ad collectiones cum melle iposuit ad menses trahendos: semis vel radicis drachmæ duæ in vini cyathis duobus sufficiunt. Eadem potio si a partu non purgantur: & secunda trahit. Hippocrates & radicem ipsam apposuit. Dicunt & in pestilentia salutare in cibis. Ebrietatem discutit. Serpentes nidore cum cremas priuas vel ut latini: aspidem fugat: aut inebriat: ita ut torpentes inueniantur. Perundos quoque areo aut laureo oleo.

vel porri.
Vel folio-
rum.

Cleumati
dis effectus

Dracuncu-
lus.

Aduerte.

Vel ut lau-
teco.

Caui Plinii secūdi naturalis hīstorie.

fugiant. Ideo & contra ictus dari potu in vino nigro putant vtile. In folijs ari caseus optime seruari traditur. Dracunculus quem dixi ordeo maturefcente effoditur luna crescente. Omnino habentem serpētes fugiunt. Ideo percussis pdesse in potu aiunt maiorem vt & menses: si ferro non attingatur sistat. Succus eius & aurium dolori prodest. Id autem quod græci dracontion vocant triplici effigie mihi demonstratum est: folijs betæ: non sine thyrso: flore purpureo. Hoc est simile aro. Alij radice lōga veluti signata articulosaq; monstrauere tribus omnino cauliculis. Folia eius ex aceto decoqui contra serpentium ictū iubentes. Tertia demonstratio fuit folio maiore q̄ cornus: radice harundinea: totidem vt affirmabant geniculata nodis: quot haberet annos totidem esse folia. Hi ea ex vino vel aqua contra serpentes dabant. Est & aris quæ in eadem ægypto nascitur similis aro: minor tantum minoribusq; folijs: & vtiq; radice: q̄ tamen oliuæ grandis magnitudinem implet. Alba geminum caulem: altera vnum tantum emittens. Mōdetur vtraq; vlcerebus manātib⁹: itē cōbustis ac fistulis. Collyrio imixta & nomas sistunt: decoctarum in aqua & postea trita: rosaceo addito. Sed vnū miraculum ingens: contacto genitali cuiusq; foemini sex⁹ animal in perniciē agi. Myriophyllon quod nostri mille foliū vocant caulis est tener. Similis est feniculi plurimis folijs: vnde & nomen accepit. Nascitur in palustribus: magnifici vsus ad vulnera. Cui⁹ aceto bibitur ad difficultates vrinæ: & vesicæ: & suspiria: præcipitatisq; ex alto. Efficacissima eadem ad dentiū dolores. Hetruria hoc nomine appellat hærbam in pratis tenuem: a lateribus capillamenti modo folio sam: eximij vsus ad vulnera: boum nervos abscissos vomere solidari ea rursusq; iungi addita axungia affirmans. Pseudobunion napi folia habet fruticans palmi altitudine. Laudatissima in creta. Contra tormina atq; stranguriam: laterum præcordiorūq; dolores bibuntur rami eius quini senie. Myrrhis quaz alij smyrthiam alij myrrham vocat simillima est cicutæ. Caule folijsq; & flore minor tantum & exilior: cibo non insuauis. Cit menstrua & partus cum vino. Aiunt quoq; eandem potam in pestilentia salutarē esse. Subuenit & pththificis in sorbitione. Auiditatem cibi facit. Vlcera in facie aut capite succus eius in aqua triduo macerata sanat. Onobrychis folia habet lentis longiora paulo florem rubentem: radicem exigua & gracilem. Nascitur circa fontes. Siccata in farinæ modum & insparfa vino albo strangurias finit. Aluum sistit. Succus eius perunctis cum oleo sudores mouet.

Velgran-
ni.

Myrio-
phyllon.

Pythago-
ras.

Democri-
tus.

Callicia
hærbæ:
qua glaci-
atur.

Aproxis
hærbam
rabilis.

Marmari-
tis hærbæ.

Acheme-
photin hærbam:

hærbæ oia
i sōnis fa-

tentur.

Adaman-
tis hærbæ

indoma-
bilis.

Arianidis
vis mirabi-
lis.

De coriacea: & callicia: & menaide: & alijs. xxij. & medicinis earum: quas quidam magicas esse dicunt: & de confidia: & de a: proxi: & recidiuis morborum.

CA. XVII.

Npromisso herbarum mirabilium occurrit aliqua dicere & de magicis. Quæ enim mirabiliores sunt: Primi eas in nostro orbe celebrauere Pythagoras atq; Democritus cōsecrati magos Coriacefiam & calliciaz Pythagoras qua aqua glaciari tradit: & quarū mentionē apud alios non reperiō: nec apud eum alia de his. Idem menaidem appellat & nomine alio corinthadē: cuius decocto in aqua succo protinus sanari ictus serpentum si foueatur: dicit. Eundēq; effusum in hærbæ qui e vestigio contigerint: aut forte resperfi fuerint insanabiles perire: monstrifica prorsus natura veneni præterq; contra venena. Ab eodem Pythagora aproxis appellatur herba: cuius radix e longinquo concipiat ignes vt naphtha: de qua in terræ miraculis diximus. Idem tradit. Si qui morbi humano corpori acciderint florēte aproxis: quāuis sanatos admonitionem eorum sentire quotiens florere eam contigerit: & frumentum: & cicutam: & violam similem cōditionem habere. Nec me fallit hoc volumen eius a quibusdam Cleemporo medico ascribi. Pythagoræ vero esse pertinax fama antiquitasq; vendicant. Et id ipsum auctoritatem voluminibus affert: si quis alius curæ sue op⁹ illo viro dignus iudicauerit. Quod fecisse scimus Cleemporum: cum & alia suo ex nomine ederet quis crederet? Democriti certe chirocineta esse cōstat. At in ijs ille post pythagoram magorum studiosissim⁹ quanto portentosiora tradit? Aglaophotin hærbam: quæ admiratione hominū ppter eximiū colorem acceperit nomē: in marmoribus arabe nascentem: persico latere. Qua de causa & marmaritimem vocari. Magos vtiq; ea vti: cū velint deos euocare. Achemenidon colore est electri sine folio nascens in taradastilis indiæ. Cuius radix in pastillos digesta: in dieq; pota: in vino noxi per cruciatus nocte cōsueantur omnia per varias numinum imaginaciones. Eandem hippophoruadem appellat: quoniā equæ præcipue caueant eam. Theombrotion. xxx. scenis a Cloaspe nasci pauonis picturis similem odore eximio. Hanc autē a regibus sperfarus comedi aut bibi cōtra omnia corporum incōmoda: stabilitatemq; mentis et iusticiæ vocari. Eandem denique semniona potētiae maiestate appellari. Aliam deinde adamantides armeniae cappadociæq; alumnā. Hac admota leones resupinari cū hiatu laxo. Nominis causā esse q̄ cōteri nequeat. Arianidē in arianis gigni igneā colore. Colligi cum folio in leone sit. Hui⁹ tactu peruncta oleo ligna accendi: therionarca in cappadocia et mysia nascente: et omnes feras torpescere: nec nisi hyenæ vrine asperfu recreati. Ethiopida in meroe nasci. Ob id et meroidem appellari: folio lactuce. hydropicis vtilissimam e mulso potam.

Ophiusa in elephantine eiusdem aethiopie liuidam: difficilemque aspectu: qua pota terrorem minasque serpentium obseruari: ita ut mortem sibi eo motu confiscant: ob id cogi sacrilegos illam bibere. Aduer-
sari autem ei palmeum vinum. Thalassieglen circa nidum amnem inueniri: quae ob id nomine alio po-
tamautis appellatur. Hac pota lymphari homines obseruantibus miraculis. Theangelida in libano sy-
riae: dicto crete montibus & babylone: & fufis perfidis nasci: qua pota magi diuinent. Gelotophyllida
in bactris & circa borystenem. Hec si bibatur cum myrrha & vino: varias obseruari species: ridendi-
nem non fieri: ni potis nucleis pineae nucis/ cum pipere/ et melle/ in vino palmeo. Syllitietrida a conui-
ctu in perfide nominari: quoniam hilarentur illa: eadem proto media: qua primatum apud reges opti-
neant. Casignetem: quoniam secum ipsa nascatur: nec cum alijs haerbit. Eandem Dionysio nympha-
dem: quoniam vino mire conueniat. Heliatem vocant in themiscira regione et cilicie montibus mariti-
mis: folio myrti. Hac cum adipe leonino decocta: addito croco et palmeo vino: perungi magos: et per
sarum reges: ut fiat corpus aspectu iucundum. Ideo eandem heliocallidem nominari Hermefias ab
eodem vocatur ad liberandos generandos pulchros bonosque. Non haerba: sed compositio e nucleis tri-
tis cum melle myrrhe croco vino palmeo: postea admixto theobrotio et lacte bibere genituros iubet: et
a conceptu puerperas partum nutriendas ita fieri excellentes animo et forma: atque bonos. Harum om-
nium magica quoque vocabula ponit. Adiecit Apollodorus affectator eius herbam eschynomenem: quo-
niam appropinquante manu folia contraheret. Aliam crocidem: cuius tactu phalangia morentur.
Crataeox oenotheridem: cuius aspersu e vino feritas omnium animalium mitigaretur. Anacampse-
tem celebrat arte grammatica paulo ante: cuius omnino tactu redirent amores vel cum odio depositi.
Et abunde sit haecenus sit attigisse insignia magorum in ijs herbis alio de his aptiore dicturus loco.

De eriphia: & lanaria: & stratiore medicinae.

CA. XVIII.

Eriphiam multi prodidere. Scarabeum hec in auena habet sursum deorsumque decurrentem
cum sono haedi: unde & nomen accepit. Hac ad voces nihil praestantius esse tradunt. Herba la-
naria ouibus ieiunis data: lactis abundantiam facit. Eque nota latoris vulgo est plena lactis: quod
de gustatum vomitiones concitat. Eandem hanc aliqui esse dicunt: & alij similem illi: quam
militarem vocant: quoniam vulnus ferro factum nullum non intra dies quinque sanat ex oleo imposita.
Celebratur autem a graecis stratiore. Est ea in aegypto tantum: & inundatione nili nascitur aizoosimi-
lis: ni maiora habet folia. Refrigerat mira & vulnera sanat ex aceto illita: item ignes sacros ac suppura-
tiones. Sanguinem quoque qui defluit a renibus pota cum thure masculo mirifice sistit.

De herba quae nascitur in capite statuae: & de herba de fluminibus: & herba
lingua: & cribro: & fimetis: & rhodora: & impia: & veneris pectine: & nodia:
& philanthropo: & canaria lappa: & tordyle: & de gramine: & dactylo: & fœ-
nogræco medicinae.

CA. XIX.

Herba in capite statuae nata collecta: quae alicuius in vestis panno: & alligata in lino ruffo capi-
tis dolorem confectum sedare traditur. Herba quaecumque e riuis aut fluminibus ante solis or-
tum collecta: ut nemo colligentem videat: contra tertianas adalligata leuo brachio: ita ut
aeger quid sit illud ignoret: tertianas arcere traditur. Lingua herba nascitur circa fontes.
Radix eius combusta & trita cum adipe suis: adijciunt ut nigra sit & sterilis: alopetias emendat vnguen-
tum in sole. Cribro in limite abiecto: herbe intus extantes decerpit adalligataque grauidis: partus ac-
celerant: Herba quae gignitur supra fimenta ruris: contra anginas efficacissime pollet ex aqua pota.
Haerba iuxta quam canes vrinam fundunt euulsa ne ferro attingatur: luxatis celerrime medetur. Rum-
botinum arborem demonstrauimus inter arbuta. Iuxta hanc viduam vitae nascitur herba: quam galli
rhodhoram vocant: caulem habet virgae ficulneae modo geniculatum folia vertice in medio exalbida: ea-
dem procidente tempore tota rubentia: florem argenteum: praecipua contra tumores feruoresque & col-
lectiones. Cum axungia vero veteri tusa: ita ut ferro non attingatur: qui perunctus est: si despuat ad sua
dexteram ter: efficacius remedium esse aiunt: si tres quoque trium nationum homines perungant dextror-
sus. Herba impia vocatur incana: roris marini aspectu thyrsi modo vestita atque capitata. Inde alij ramu-
si assurgunt sua capitella gerentes: ob id impiam appellauere: quoniam liberi super parentem excellant. Herba inca-
na cur im-
Alij potius ita appellatam: quod nullum animal eam attingat: existimauere. Haec inter duos lapides trita pia dicta.
feruet praecipuo aduersus anginas succo lacte & vino admixto: mirumque traditur nunquam ab eo mor-
bo tentari qui gustauerint. Itaque & suis dari: quaeque medicamentum id noluerit haurire: eo modo interire. Cur ipia
Sunt qui & in auium nidis inferi aliquid ex ea putet: atque ita non stragulari pullos auidius deuorantes. Veneris herba i a-
pechinam appellant a similitudine pectinis. Cuius radix cum malua tusa omnia corpori infixata extra-
hit. Veterinosa curat: quae exedus vocatur: Nodia herba coriariorum officinis nota: ea mularis dicitur alijque feratur.

Ophiusa.
Theageli
da herba
pota diui-
nat magi
Geloto-
phyllidas
pota conti-
nuo ridet
Hermesi-
as utilis ad
pulchros
generan-
dos libe-
ros.
Oenothe-
ridis asp-
su aialius
oiz feritas
mitigat.
Quo mo-
redeunt
mores.
Herba la-
naria la-
ctis copia
facit.

Mirabile
si movent

Herba inca-
na cur im-

uui nidis i

Caſſi Plinii ſecūdi naturalis hiſtorie.

nomi-
nibus. Efficaciſſimamq; aduerſus ſcorpiones eſſe potam in vino aut poſca reperio. Philathropon
herbam gręci appellant iſſutam: quoniam veſtibus adheret. Ex hac corona impoſita capitis dolo-
res ſedantur. Nam quę canaria appellatur lappa cum plantagine & mille folio trita ex vino carcinoma-
ta ſanat: ternis diebus ſoluta. Medetur & ſuibus hæc effoſia ſine ferro: & addita in colluuiem poturis vel
ex lacte & vino. Quidam adiſciunt & fodientem dicere oportere. Hęc eſt herba argemon: quaz Miner-
ua repperit ſuibus iſtud remedium: qui de illa guſtauerunt. Tordylen aliſi ſemenſilis eſſe dixerunt. Aliſi her-
bam per ſe quam & ſyreon vocauerunt. Neq; aliud de ea proditum inuenio q̄ in montibus naſci: combu-
ſtam potu ciere menſes: & pectoris excreationes. Efficacior etiamnum radice. Succo eius obolis hau-
ſto renes ſanari. Addi radicem eius & in malagmata. Gramen ipſum eſt inter herbas vulgatiſſimum.
Geniculatiſi ſerpit internodiſi: crebroq; ab iſi & ex cacumie nouas radices ſpargit. Folia eius in reliquo
orbe in eilitatem ſaſtigiantur. In pernaſo tantum hederacea ſpecie denſius q̄ vſq; fruticante: flore odora-
to candidoq;. Iumentis hæba non alia gratior ſiue viridis ſiue in fœno ſiccata. Tunditur aſpera aqua.
Succum quoq; eius in pernaſo excipi tradunt propter vbertatem. Dulcis enim eſt. In vicem eius in res-
liqua parte terrarum ſuccedit decoctum ad vulnera conglutinanda: quod & ipſa hæba ruſa præſtat.
Tueturq; & ab inflammationibus placat. Decocto adiſcitur vinum ac mel: ab aliquibus & thuris & pi-
peris myrrhæq; tertie portiones. Ruſuſq; coquitur in æreo vaſe ad dentium dolores & epiphoras. Ra-
dix decocta in vino torminibus medetur & vrinæ difficultatibus. Vlceribus veſicæ. Calculoſiſi frangit.
Semen vehementius vrinam impellit. Aluum vomitioneſq; ſiſtit. Priuatim autem draconum morſibus
auxiliatur. Sunt qui genicula .ix. vel vni⁹ vele duab⁹ tribuſve hærbis ad hūc articuloꝝ nūerū inuolui la-
na ſuccida nigra iubeant ad remedia ſtrumæ panorūue. Ieiunum debere eſſe qui colligat. Itaire in do-
mum abſentis cui medeatur: ſuperuenienti q; ter dicere ieiuno ieiunum medicamentum dare. Atq; ita
adalligare: triduo id facere. Quod e graminū genere ſeptē internodia habet: efficaciſſime capiti contra
dolores adalligatur. Quidam propter veſicæ cruciatus decoctum ex vino gramen ad dimidias e balne-
is bibi iubent. Sunt qui & aculeatum gramen vocant trium generum cum in cacumine aculei ſint pluri-
mum: quod illi daſtylon vocant: hos conuolutos naribus inferunt: extrahuntq; ſanguinis ciendi gratia.
Altero quod eſt aizoſo ſimile ad paronychia & pterygia vnguium: & cum caro vnguibus excreuerit vti-
tur cum axungia. Ideo daſtylon appellantes quia digitis medeatur. Tertium genus daſtyli ſed tenuis
naſcitur in parietibus aut tegulis. Huic cauſtica viſ eſt. Siſtit vlcera quæ ſerpunt. Gramen capiti circun-
datum ſanguinis e naribus fluctiones ſiſtit. Camelos autē necare traditur in babylonis regione id quod
iuxta vias naſcitur. Nec fœnogræco minor auctoritas: quod telin vocant: aliſi carphos. Aliqui buceras:
aliſi egoceras: quoniam corniculis ſemen eſt ſimile: nos ſiliciam: quod quo modo ſereretur ſuo loco dixi-
mus. Viſ eius ſiccare: mollire: diſſoluere. Succus decocti fœminarum pluribus malis ſubuenit ſiue du-
ricia ſiue tumor: ſiue contractio ſit vuluꝝ: fouetur: incidunt: infuſum quoq; prodeſt. Furfures in facie ex-
tenuat. Spleni addito nitro decoctum & impoſitum medetur: item ex aceto. Sic iocineri decoctum. Dio-
cles difficile parientibus ſemen eius dedit acetabuli menſura tritum in nouem cyathis ſæpe ad tertias po-
tes bibere: vt qui biberint in calida lauarentur. Et in balneo ſudantibus dimidium ex reliq̄to iterum de-
dit: mox a balneo reliquum pro ſummo auxilio. Farinam fœnogræci cum hordeo aut lini ſemine deco-
ctam aqua mulſa contra vuluꝝ cruciatus ſubiecit. Itemq; impoſuit imo ventri. Lepras lentigines ſulphu-
ris pari portione mixta farina curauit nitro ante præparata cutæ ſepius die illinens: perungi q; præcipi-
ens. Theodorus fœnogræco miſcuit quartam partē purgati naſturtij acerrimo aceto ad lepras. Dami-
on fœnogræci ſemen acetabuli dimidia menſura cum ſapæ & aque nouem cyathis ad menſes ciendos
dedit potu. Nec dubitatur quin decoctum eius vtiliſſimum ſit vuluis interaneisq; exulceratis: ſicuti ſe-
men articulis atq; præcordiſi. Si vero cum malua decoquatur: poſtea addito mulſo potus ante cætera
vuluis interaneisq; laudatur. Quippe cum vapor quoq; decocti plurimum proſit. Alarūq; etiam gra-
ueolentiam: decoctum fœnogræci ſemen emendat. Farina pruriges capitis furfuresq; cum vino & ni-
tro celeriter tollit. In hydromelite autem decocta addita axungia genitalibus medetur: item pano pero-
tidi podagrę chiragrę: articulis: carnibuſq; quæ recedunt ab oſſibus. Aceto vero ſubacto luxatis. Illini-
tur & lyeni decocta in aceto & melle tantum. Carcinomata ſubacta ex vino purgat. Mox addito melle
perſanat. Sumitur & ſorbitio e farina ad pectus exulceratum longāq; tuſſim. Diu decoquitur: donec a-
maritudo deſinat. Poſtea mel additur. Nunc ipſa claritas herbarum dicetur.

¶ Finis. xxiii. libri.

Velleme
ſimilis.

Mira & a-
lioqui va-
na obſer-
uatio.

Daſtyli
triagña.

Daſtylon
cur voca-
tum.

Diocles.